

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 25 februari 1921 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion med förslag till ändrad lydelse av 24 § i lagen om ekonomiska föreningar.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Alexanderson*, Rogberg, Edw. Larson*, K. G. Westman, greve Spens, J. T. Larsson, Carl Johansson*, P. A. Hansson, Pettersson i Bjälbo*, Hederstierna, Svedberg*, Strid och Billqvist.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 74, som behandlats av första lagutskottet, har herr *Örne* hemställt, att riksdagen måtte besluta för sin del antaga följande

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

Härigenom förordnas, att 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar skall erhålla följande ändrade lydelse:

I förening med ändamål att bereda bostäder åt medlemmarna eller anskaffa lokaler för medlemmarnas yrkesutövning och dylikt, må ej utan föreningssammanträdet bemyndigande den, som äger företräda föreningen, föryttra eller med inteckning för gäld belasta dess fasta egendom, med mindre föryttring av fast egendom enligt stadgarna ingår i föremålet för föreningens verksamhet.

Denna lag skall träda i kraft dagen efter den, då lagen enligt däri meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk Författningssamling.

Till stöd för sin ifrågavarande hemställan har motionären anfört följande:

»Lag om ekonomiska föreningar den 22 juni 1911 stadgar i 24 §:

”Utan föreningssammanträdes bemyndigande må ej den, som äger företräda föreningen, föryttra dess fasta egendom, med mindre föryttring av fast egendom enligt stadgarna ingår i föremålet för föreningens verksamhet, ej heller må han utan sådant bemyndigande med inteckning för gäld belasta dylik egendom.”

Någon motsvarande bestämmelse ingick icke i den tidigaste föreningslagen, lag om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895. I sitt förslag till reviderad föreningslag hade emellertid 1905 års aktiebolagskommitté i 22 § infört en bestämmelse av följande lydelse:

”Styrelsen må ej föryttra eller upplåta nyttjanderätt till all föreningens egendom eller den väsentligaste delen därav, med mindre bemyndigande därtill givits å sammanträde. Ej heller må styrelsen utan sådant bemyndigande bestämma löneförmåner åt tjänsteman i föreningen, där denne tillika är styrelseledamot.”

Stadgandet ifråga var analogt med samma kommittés förslag till ny aktiebolagslag, 59 §, och hade tydligen införts i föreningslagen av hänsyn till kongruensen mellan de båda lagarna. I prop. nr 54 till riksdagen 1910 rörande bolagslagstiftningen lät chefen för justitiedepartementet kommitténs ifrågavarande förslag inflyta som 66 § i aktiebolagslagen. Lagutskottet vid samma riksdag hade emellertid en annan uppfattning om bestämmelsens lämplighet och uteslöt den ur sitt förslag till lagtext. Riksdagen stannade vid samma mening som utskottet. I den likaledes vid riksdagen 1910 förelagda propositionen med förslag till lag om föreningar förekom den ifrågavarande bestämmelsen i 34 §. Lagutskottet opponerade sig icke i detta fall, men omformulerade paragrafen så, att den kom att innefatta förbud allenast mot föryttring av fast egendom utan föreningssammanträdetes hörande. Hela lagförslaget förkastades emellertid av riksdagen. I prop. 35 till följande års riksdag erhöll bestämmelsen ifråga det innehåll 24 § i föreningslagen nu har och godkändes i denna form av riksdagen.

Någon hållbar motivering för den skillnad, som sålunda gjorts mellan styrelsens befogenhet i ett aktiebolag och en ekonomisk förening, har jag ej kunnat finna. Intet verkligt skäl att ställa förenings fasta egendom i en helt annan klass än dess övriga tillgångar torde heller kunna utfunderas utom beträffande ett enda väl avgränsat fall. En särskild grupp av föreningar har till ändamål att bereda medlemmarna bostäder eller anskaffa lokaler för deras yrkesutövning eller samvaro (bostads- och byggnadsföreningar). I

detta speciella fall är föreningen bildad just för att innehava fast egendom, och medlemmarna ha anslutit sig till föreningen för att genom dess medverkan åt sig på lämpliga villkor trygga förfoganderätten över viss del av egendomen. De numera så vanliga bostadsföreningarna tillkomma ofta så, att en husägare tager initiativet till de i huset boende hyresgästernas sammanslutning i en ekonomisk förening, över vilken han själv på olika vägar kan utöva ett visst inflytande. Här är det törhända olämpligt, att styrelsen under alla förhållanden äger laglig befogenhet att försälja eller med in-teckning för gäld belasta föreningens fastighet, ehuru förtänksamma föreningsmedlemmar, om också lagen lämnade full frihet i detta avseende, hade möjlighet att genom stadgarna eller avtalsvis skapa nödiga garantier. I alla övriga fall tillgodoser bestämmelsen ifråga intet förnuftigt syfte, men vållar de mycket stora ekonomiska föreningar, som numera finnas i vårt land, avsevärda besvär och kostnader. Det är exempelvis knappt görligt för en riksorganisation med medlemmar i flera hundra av landets kommuner att för in-tecknande av fastighet sammankalla extra sammanträde, vilket, om det skall bli effektivt som medlemskontroll, med nuvarande resekostnader går till tiotusentals kronor och dessutom på grund av kallelsetiden förorsakar långt dröjsmål. Ett förmånligt fastighetsförvärv kan på grund härav omöjliggöras, om nämligen för dess finansiering fordras upptagande av lån mot in-teckning. Paragrafens första del, som handlar om försäljning av fastighet, är mindre hindersam, enär den lätt kan kringgås. En förening, som vill bereda sin styrelse samma rörelsefrihet som aktiebolagsstyrelserna åtnjuta, behöver nämligen för att sätta paragrafen ur kraft i avseende å fastighetsförsäljning endast i sina stadgar angiva, att föreningen, utom det egentliga syftet, har till ändamål att föryttra fast egendom. Av denna utväg ha redan åtskilliga större föreningar begagnat sig, tvingade av hänsyn till sin ekonomi. Rätten för styrelsen att på egen hand föryttra föreningens fasta egendom medför dock icke rätt att utan föreningssammanträdets hörande medgiva in-teckning för gäld i samma egendom, ehuru belåning är en långt mindre betydelsefull åtgärd än försäljning. Hur inkonsekvent lagstiftningen är på denna punkt, framgår även därav, att styrelsen, om föreningen bildar ett särskilt fastighetsaktiebolag i stället för att direkt äga sina fastigheter, har rätt att utan föreningssammanträdets hörande försälja samtliga aktier i fastighetsbolaget, men därjämte, tack vare sitt inflytande över bolaget, kan låta försälja dess fastigheter eller belasta dem med in-teckning för gäld utan att föreningsmedlemmarna ens behöva erhålla kännedom därom genom föreningens räkenskaper.

Så länge de ekonomiska föreningarna voro relativt små och ej i större

utsträckning behövde skaffa egna fastigheter för sin verksamhet, hade bestämmelserna i den anförda 24 § föga betydelse. Sedan förhållandena ändrats i berörda avseende, framträder ett starkt behov av lagändring, vilken kan ske så mycket lättare som berörda paragraf varken står i sammanhang med någon annan bestämmelse i lagstiftningen eller är av den beskaffenhet, att övergångsbestämmelser eller viss frist före ikraftträdandet erfordras.»

I likhet med motionären finner utskottet det kunna ifrågasättas, huruvida det föreligger något verkligt behov av ett allmänt förbud för ekonomisk förenings styrelse att avyttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom. Å andra sidan har, enligt vad motionären påvisat, det nu gällande förbudet i berörda hänseende vållat föreningarna ej ringa kostnader och besvär. Härtill kommer, att styrelses befogenhet att genom föryttring eller inteckning disponera över fast egendom, tillhörig juridisk person, i lag reglerats på ett mycket skiftande sätt för olika slag av juridiska personer. Någon inskränkning beträffande styrelsens befogenhet i förevarande hänseende finnes sålunda ej föreskriven i fråga om aktiebolag. Enligt lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor äger däremot sjukkassas styrelse väl inteckna men icke utan sjukkassesammanträdes bemyndigande föryttra sjukkassas fastighet (39 §). Beträffande understödsföreningar åter stadgas i lagen om dylika föreningar den 29 juni 1912 — såsom i fråga om de ekonomiska föreningarna — förbud för styrelsen att utan föreningssammanträdes bemyndigande såväl inteckna som avyttra föreningens fasta egendom (26 §). Att sålunda låta särskilda regler uti förevarande avseende gälla för olika slag av juridiska personer synes givetvis böra förekomma allenast om förhållandenas egen natur nödvändiggöra en dylik ordning. Att på grund av nu åberopade skäl omedelbart skrida till lagändring i motionens syfte synes dock utskottet ej kunna tillstyrkas, enär vid frågans avgörande även andra på frågan inverkan förhållanden synas böra komma under utredning. Härvid torde sålunda böra undersökas, bland annat, huruvida ej särskilda regler kunna vara av behovet påkallade för en speciell grupp av ekonomiska föreningar, de s. k. bostads- och byggnadsföreningarna. Det synes nämligen, på sätt motionären jämväl gjort gällande, kunna ifrågasättas, huruvida ej styrelsen för dylik förening, vilken bildats just för att innehava fast egendom och åt sina medlemmar trygga förfoganderätten över viss del av fastigheten, lämpligen bör erhålla en mindre omfattande befogenhet med avseende å dispositionen över föreningens fasta egendom än styrelserna för övriga ekonomiska föreningar. Vid den sålunda ifrågasatta undersökningen synes jämväl böra tagas under överbägande, huruvida icke ändringar böra vidtagas jämväl i de här ovan

Utskottet.

omförmälda lagarna om sjukkassor och om understödsföreningar, så att enhetliga bestämmelser erhållas uti förevarande avseende.

På grund härav hemställer utskottet,

att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning det i 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar meddelade förbudet för den, som äger företräda föreningen, att föryttra eller med in-teckning för gäld belasta föreningens fasta egendom, ävensom motsvarande bestämmelser i lagarna om sjukkassor och om understödsföreningar, må kunna upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 25 februari 1921.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.
